

ШИРОТА НАУКОВИХ ІНТЕРЕСІВ І ПОШУКУ**(до 75-річчя від дня народження****доктора медичних наук****Нінель Решадівни Шепельської)**

Нінель Решадівна Шепельська – яскрава представниця з плеяди учнів видатного вченого-токсиколога України Ю.С.Кагана. Вона народилася в 1944 році в сім'ї лікаря. У 1961-му з медаллю закінчила середню школу, а у 1967 р. – з червоним дипломом Кубанський державний медичний інститут за спеціальністю лікувальна справа. Працюючи дільничним лікарем у підмосковному місті Дедовськ, здобула авторитет і повагу колег та хворих, визнана кращим лікарем міста.

З 1971 року Н.Р. Шепельська пов'язала своє життя з ЕКОГІНТОКСом, спочатку працювала у відділі загальної токсикології, який очолював Ю.С. Каган, згодом вступила до аспірантури у відділ полімерів і пластичних мас. Під керівництвом Ю.С. Кагана і К.І. Станкевича успішно захистила дисертацію «Гігієнічні дослідження і регламентація застосування в будівництві лакофарбових покриттів на основі бутілметакрилату». У дисертаційній роботі Нінель Решадівна дослідила і вивчила особливості механізмів комбінованої дії бутілметакрилату (БМА) і толуолу при щоденній безперервній інгаляційній експозиції. Крім того, розробила новий метод експериментально-математичного прогнозування кількісної міграції хімічних сполук з полімерних матеріалів, що значно оптимізувало і скоротило процес оцінки ризику полімерних матеріалів.

У наступні роки Нінель Решадівна плідно працювала над проблемою репродуктивної токсичності пестицидів. Висока ерудиція, значний інтелектуальний потенціал, ініціативність, відповідальність і ретельність у проведенні досліджень дозволили їй вирішувати складні і важливі для народного господарства країни завдання. Так, було ідентифіковано високу небезпеку і вибіркочну токсичність для репродуктивної функції пестициду тетралу (дакталу), внаслідок чого даний пестицид був забороне-

ний до застосування в країні. Дане рішення запобігло запланованому дорогому будівництву заводу з його виробництва в СРСР. Згодом надзвичайно токсичні властивості цього пестициду для репродуктивної системи були виявлені й за кордоном.

Протягом наступного десятиліття Нінель Решадівна проводить інтенсивні дослідження репродуктивної токсичності пестицидів та інших хімічних речовин. Вона досліджує такі теоретично і практично значущі проблеми, як вплив способу внутрішньошлункового введення пестицидів на ступінь їх репродуктивної токсичності, проблеми статевої вибіркочності хімічних речовин при впливові на репродуктивну функцію, комбінована дія пестицидних препаратів на функцію відтворення потомства. Вперше в СРСР Нінель Решадівна досліджувала репродуктивну токсичність пестицидів на декількох поколіннях тварин і в 1985 році (спільно з Л.В. Марцонь) підготувала та опублікувала методичні рекомендації щодо проведення цих досліджень:

«Використання «методу кількох поколінь» для вивчення стану репродуктивної функції лабораторних тварин у токсиколого-гігієнічних експериментах».

У 1986 році Н.Р. Шепельська очолила новий сегмент роботи по токсиколого-гігієнічній оцінці хімічних сполук у воді водоїм. За короткий термін під її керівництвом було створено матеріальну базу, розроблено наукове забезпечення і налагоджено науковий процес щодо оцінки токсичних властивостей хімічних речовин при потраплянні у воду. Паралельно вчена також досліджує репродуктивну токсичність тестованих у центрі промислових хімічних сполук.

Надалі Нінель Решадівна, як і раніше, зосереджується на репродуктивній токсичності пестицидів. У 1990 році вона очолює сектор репродуктивної токсикології пестицидів у відділі загальної токсикології і ця проблема домінує у подальшій роботі вченої. Під керівництвом Нінель Решадівни удосконалювалися методичні підходи до досліджень, на основі аналізу та узагальнення вітчизняного і зарубіжного досвіду проводилися уніфікація і стандартизація методичних підходів до вивчення гонадо- і репродуктивної токсичності пестицидів. У цей період під її керівництвом проводяться дослідження десятків нових препаратів. Розробляється новий методологічний підхід до оцінки і класифікації ступеня потенційної небезпеки для репродуктивної функції людини хімічних засобів захисту рослин з урахуванням їх дозозалежної та вибіркової дії. Безперервно здійснюються експертно-аналітичні дослідження репродуктивної токсичності всіх пестицидів, які входять до асортиментного переліку препаратів, що застосовуються в Україні. Проведено ідентифікацію небезпеки і оцінку ризику всіх препаратів для репродуктивної функції людини.

На підставі узагальнення одержаних результатів надано характеристику основних особливостей пестицидів як фактора довкілля, здатного індукувати порушення репродуктивної функції ссавців. Отримано нові дані про частоту виявлення і ступінь вираженості тестованих ефектів, взаємозв'язки системної і репродуктивної токсичності пестицидів. Виконано завдання

розподілу пестицидів за класами небезпеки для репродуктивної функції людини в реальних умовах їх застосування. Нові експериментальні дані підтвердили залежність вираженості гонадотоксичного ефекту пестицидів від способу їх введення в організм (з їжею і зондом), що дозволило знайти пояснення встановлених автором відмінностей в чутливості тест-системи ідентифікації гонадотоксичності і тест-системи кількох поколінь тварин.

Узагальнення результатів наукових досліджень у галузі репродуктивної токсичності хімічних сполук викладені в докторській дисертації «Репродуктивна токсичність пестицидів та експериментальне обґрунтування профілактичних заходів» (2000 р), в якій Н.Р. Шепельська науково обґрунтувала й розвинула теоретичні, методичні та практичні аспекти проблеми попередження негативного впливу пестицидів на репродуктивну функцію людини. Нінель Решадівна є автором близько 170 наукових робіт, кількох методичних вказівок і рекомендацій, «гігієнічної класифікації пестицидів за ступенем небезпеки для репродуктивної функції». Результати роботи науковця постійно використовуються при розробці нормативно-законодавчих документів, серед яких «Перелік пестицидів і агрохімікатів, дозволених до використання в Україні» та інші.

Питання, пов'язані з попередженням шкідливої дії хімічних засобів захисту рослин на репродуктивне здоров'я населення України червоною ниткою проходять через всю наукову діяльність Нінель Решадівни. Будучи протягом 45 років беззмінним постійним науковим експертом з питань репродуктивної токсичності хімічних засобів захисту рослин, вона бере участь у численних міжнародних зустрічах та засіданнях з питань безпеки препаратів. Високий професіоналізм, широкий світогляд, глибокі знання дозволяють Нінель Решадівні гідно представляти нашу країну на міжнародних зустрічах з експертами провідних зарубіжних країн, відстоювати свою точку зору в дискусіях з проблем репродуктивної токсичності. Завдяки незаперечній аргументації і блискучому знанню питань, що розглядалися в ході проведених дискусій, Нінель Решадівні вдалося запобігти засто-

суванню в Україні понад 10 особливо небезпечних репродуктивних токсикантів.

У даний час Нінель Решадівна значну увагу приділяє актуальним питанням сьогодні, зокрема – оцінці ризику ендокринних дизрапторів, що є пріоритетною проблемою в галузі попередження шкідливого впливу хімічних токсикантів на здоров'я людини. Цій проблемі присвячено публікації власних досліджень та аналітич-

ні огляди літератури. Протягом усієї своєї діяльності Нінель Решадівна надає консультативну допомогу як вітчизняним, так і зарубіжним фахівцям, щедро ділиться своїми знаннями і досвідом з молодим поколінням науковців. Має численні грамоти і подяки за багаторічну сумлінну працю в галузі гігієни і токсикології хімічних речовин та особистий внесок у розвиток вітчизняної науки.

**Успіхів Вам, дорога Нінель Решадівна, на творчому шляху,
міцного здоров'я і щасливих довгих років життя.**

*Колектив ДП «Науковий центр превентивної токсикології, харчової та хімічної безпеки
імені академіка Л.І. Медведя Міністерства охорони здоров'я України»*

*Редакційна колегія журналу «Український
журнал сучасних проблем токсикології»*

Товариство токсикологів України